

FINANSAL EKONOMİ

KISA ÖZET

KOLAYAOF

1. Ünite – Finansal Sistem ve İşleyişi

REEL VE FİNANSAL SEKTÖR AYIRIMI

Mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi, alım ve satımı, bunlar karşılığında yapılan ödemeler, borç alma, borç verme, yatırım gibi ekonomik faaliyetler genel ekonomik yapı içinde gerçekleşmektedir. Bunlardan üretim, tüketim, değişim, reel yatırımlar gibi olanları reel sektörü ilgilendirirken, finansal nitelikte olan varlıkların üretim ve değişimi ise finansal sektörün konusunu oluşturmaktadır. Reel sektör (reel kesim), ekonominin tarım, sanayi ve hizmetler ana sektörlerinde üretici ve tüketici konumundaki ekonomik birimlerin tümünü temsil eden kesimdir. Bu kesimin ihtiyaç duyduğu fonlar finansal sektör tarafından toplanır ve reel sektöre kullanılır. Bu süreçte finansal sektör ve finansal ilişkilere önemli bir rol düşmektedir.

Günümüzde artık ekonomiler dışa açıktır. Yani başka ekonomiler ile ilişkiler içindedir. Ekonomideki yabancı ülkelerle ilişkiler işletmeler, devlet ve hane halkları kanalıyla sağlanmaktadır. Bu anlamda ekonomik birimler bir taraftan dış satım (ihracat) yapmakta, diğer taraftan da dışarıdan alım (ithalat) yapmaktadır. Bu akımların ters yönlü istikametinde dışarıya ithalat karşılığı gelir akımı ve ihracat karşılığı ülkeye giren, satılan mal karşılığı, gelir akımı olmaktadır. İthalat ülke için gelir azaltıcı etki yaparken, ihracat ülkenin gelirini arttırıcı etki yapar.

Böyle bir ekonomide makro ekonomik dengenin sağlanabilmesi için gelir, harcama eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Bunun için ekonominin geneli için elde edilen gelirin tamamının harcanması gerektiği de bir gerçektir. Yani harcanmayan yani arta kalan hiçbir gelir kalmamalıdır. Bunun anlamı ekonomik birimlerin tasarruf yapmamasıdır. Oysa gerçek yaşamda bu mümkün değildir. Bilindiği gibi ekonomik birimler çeşitli saiklere bağlı olarak gelirlerinin bir kısmını tüketmez, bir şekilde tüketimlerinin bir kısmını öteleyerler. Bu durumda ekonomik birimlerin bireysel anlamda tasarruf yaptıklarını söyleyebiliriz.

FİNANSAL SİSTEM VE UNSURLARI

Yatırım ve tasarruf kararlarının farklı birimler tarafından verildiği günümüz piyasa ekonomilerinde, tasarrufların yatırımlara aktarılması işlevi finansal sistem aracılığıyla gerçekleşmektedir. Paranın ve değişik düzeylerde paranın fonksiyonlarını gören çeşitli finansal araçların üretildiği ve ekonominin işleyişi içine sokulduğu finansal sistem, bu fonksiyonu dolayısıyla aynı zamanda ekonominin mikro ve makro performansının da belirleyicisi durumundadır. Finansal sistem ile ilgili açıklamalara öncelikle, sistem tanımı ile başlamak daha uygun olacaktır. Sistem belirli bir amaca yönelik olarak, aralarında doğrudan ya da dolaylı ilişkiler bulunan ve aynı zamanda karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen parçaların oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanır.

Fon Arz Edenler: Finansal sistemin özünde, kabul edilebilecek bir getiri karşılığında, mevcut gelirin gelecekteki gelirle değişimi ve tasarrufları yatırıma dönüştürme güdüsü bulunmaktadır. Finansal sistemin amaçlarından birisi Enflasyon gibi olumsuzluklar yaratmadan, ekonominin değişik sektörlerinde maksimum kaynak kullanımını sağlayacak fonların elde edilmesidir. Bunun için gelirlerinden daha az harcamada bulunan, tasarruf yapan ve fon sunan ekonomik birimlerin olması gerekmektedir. Sistem içinde bir tarafta gelirlerinin tamamını tüketmeyen fon fazlasına sahip kesim, diğer yanda ise gelirlerinden daha fazla harcama yapan/yapmak isteyen, fon ihtiyacı olan (fon açığı bulunan) kesim yer alır.

Fon fazlası olanlar ya da fon arz edenler, gelirlerinden daha az harcama yapan ya da gelirlerinin bir kısmının kullanımından vazgeçen yani bu anlamda tasarrufta bulunan ekonomik birimlerdir. Fon arz eden ve sistemin kaynaklarını yaratan ekonomik birimler, fonlarını mevcut ekonomik koşulları da göz önüne alarak değerlendirmek isteyen, bireysel ve kurumsal yatırımcılardan ibarettir. Bu anlamda

hane halkları, işletmeler ve devletler fon arz edici olarak finansal sistem içinde yer alan ekonomik birimlerdir.

Fon Talep Edenler: Fon talep edenler, finansal sistemin en önemli unsurlarından birisidir ve finansal sistem içinde fon arz edenlerin tam karşısı bir unsur olarak karşımıza çıkarlar. Bunlar, gelirlerinden daha fazla harcama yapan ya da bu yönde bir isteği olan, ama bunun için gerekli fonu kendi başına sağlayamayan, bu bağlamda fon açığı olan ekonomik birimlerdir. Söz konusu ekonomik birimler genellikle durumlarına uygun finansal araçları kullanmak suretiyle fon fazlası olan ekonomik birimlerin fonlarını kullanırlar ve finansal aracın türüne bağlı olarak fonlarını kullandıkları ekonomik birimlere çeşitli ekonomik menfaatler sağlarlar. Ekonomik menfaat, tahvil vb araçlar için faiz olurken, hisse senedi için kâr payı (temettü) olarak karşımıza çıkmaktadır. Fon talep eden ekonomik birimler de, fon arz edenler gibi bireyler (hane halkları), işletmeler ve devletler olarak sıralanmaktadır

Finansal Araçlar: Finansal araçlar, sistem içinde muhtemel gecikmeleri önlemek ve fon akışını çabuklaştırmak gibi çeşitli fonksiyonları yerine getiren ve fon talep edenler ile arz edenler arasında köprü görevi gören kurumlardır.

Finansal Araçlar: Finansal araçlar, fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde bir ortaklık hakkı doğuran ya da alacağı temsil eden yazılı belgelerdir.

Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler: Yasal ve kurumsal düzenlemelerin ilk fonksiyonu yatırımcılara yeterli ve doğru bilgi sağlanmasıdır. Bunun için yatırımcıların sürekli bilgilendirilmesi için sermaye piyasasında menkul kıymet ihraç eden işletmelere yatırımcıları ilgilendirebilecek konularla ilgili bilgilerini açıklama zorunluluğu getirilmektedir. Yatırımcılara yeterli ve doğru bilgi sağlanması, yatırımcılar arasında bilgi eşitsizliği sorununa çözüm olmaktadır.

Yasal ve kurumsal düzenlemelerin ikinci fonksiyonu, finansal araçların sağlıklı ve etkin çalışmasını sağlamaktır. Bunun için finansal araçlara (kurumlara) bilgi verme yükümlülüğü getirilmektedir. Finansal kurumların sağladığı bilgiler bu kurumların risk düzeyini saptayabilmek için önemli veriler sağlamaktadır. Örneğin, ülkemizde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) banka raporlarından hareketle bankaların risklerini saptamakta ve bu risk düzeyine göre sermaye yeterliliği sağlamalarını zorunlu kılmaktadır.

Finansal sistemde yapılan yasal ve kurumsal düzenlemelerin bir diğer fonksiyonu ise parasal kontrolün geliştirilmesidir. Mevduat toplayan finansal araçların (özellikle bankalar) topladıkları mevduatı krediye dönüştürerek kaydi para yaratabilmektedir. Kaydi para hacmindeki artış ekonomideki para arzının genişlemesine, dolayısıyla ekonomide Enflasyonist baskının oluşmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle Merkez Bankası, çeşitli araçlarla ekonomideki kaydi para hacmini denetlemektedir. Diğer taraftan, finansal araçların olası likidite sıkışıklarının önüne geçilmesi için Merkez Bankası finansal sistemi kontrol etmekte ve uygun para politikası, araçlar geliştirmektedir

FİNANSAL SİSTEMİN FONKSİYONLARI

Finansal sistemin önemi, onun ekonomik yaşamda bir takım fonksiyonlar icra etmesine bağlıdır. Bu fonksiyonlar zamana ve içinde yer aldıkları ekonomilere göre bazı farklılıklar taşıyabilmektedir. Bununla birlikte hemen her ekonomide finansal sistemlerin yerine getirdikleri ve genel fonksiyonlar olarak isimlendirilen işlevleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Tasarruf hacmini artırma
- Ödemelerde kolaylık sağlama
- Likidite sağlama
- Kredi kullandırma
- Servet birikimi

- Politika oluşturma
- Risk Yönetimi ve Kontrolü
- Enformasyon

FİNANSAL SİSTEMİN İŞLEYİŞİ

Finansal sistem, gelecekteki tüketim ile şimdiki tüketim arasında tercihlerin yapıldığı ve bu bağlamda oluşturulan tasarrufların fon talep edenlere kullandırıldığı bir bütünsel yapıdır. Bir başka ifade ile bu sistem sayesinde fon arz edenler ile fon talep edenlerin birbirlerini bulmaları sağlanarak, fon değişimleri gerçekleştirilir. Buna aynı zamanda fon transferi denilmektedir. Bir ekonomide, herhangi bir kesimdeki fon fazlası, fon açığı olan bir başka kesimin kullanımına finansal işlemler yoluyla sunulur. Bu nedenle, finansal işlemler ve bu işlemlerin içinde gerçekleştiği finansal sistem, ekonominin işleyebilmesi için hayati önem taşır. Bir ülkede finansal sistemin gelişmişliğinin, tasarrufların yatırımlara kolayca dönüşmesi ve ülke kalkınması açısından çok önemli bir yeri vardır. İyi işleyen bir finansal sistem, tasarrufların etkin bir şekilde kullanımını sağlayarak ülke kalkınmasına katkıda bulunur

Doğrudan Finansman: Doğrudan finansman fon arz edenler ile fon talep edenlerin, aralarında bir aracı olmaksızın, biraraya geldikleri ve fon transferinin gerçekleştiği bir yöntemdir. Günümüzde doğrudan finansman yöntemi daha çok sermaye piyasalarında kullanılmaktadır. Burada fon temin etmek isteyenler fon arz edenlere çeşitli finansal araçlar satarak fon sağlamaktadırlar Bu yöntemde, fon ihtiyacı olanlar bu ihtiyaçlarını ifade eder bir belge (menkul kıymet) karşılığında, doğrudan fon sunanlardan kaynak sağlamaktadır. Bu yöntemde fon fazlasına sahip birimler fonlarını, değişik yatırım alternatifleri arasında kendi değerlendirmelerine dayanarak tahsis etmektedirler

Dolaylı Finansman: Bu yöntemde de finansal piyasalarda fon arz edenler ile fon talep edenler bir araya gelmektedirler. Ancak buluşma doğrudan finansman yönteminin aksine, yüzyüze bir buluşma değildir. Dolaylı finansman yöntemi, fonların bir aracı kuruluş yardımıyla arz edenlerden talep edenlere doğru aktarımını ifade eder. Genellikle taraflar birbirini görmeksizin fon transferi gerçekleşir. Bu yöntemde fon sunanlar ellerindeki fonları bir finansal kuruluşa vermekte ve fonların ihtiyacı olan kesimlere dağılımı, finansal kuruluşun değerlendirmelerine dayalı olarak gerçekleşmektedir.

FİNANSAL PİYASALAR

Piyasalar genişlik kistasına göre, ulusal piyasalar ve uluslararası piyasalar olarak, yapılan işlemin niteliğine göre ise mal piyasaları, faktör piyasaları ve finansal piyasalar gibi değişik türlere ayrılmaktadır. Bunlardan finansal piyasalar, finansal sistemin merkezinde yer alan, kredi ve tasarruf hacmi, faiz oranları, finansal varlık fiyatlarının belirlendiği ve çeşitli finansal araçların alım satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır. Finansal piyasalar, her türlü fon arzı ile her türlü fon talebinin karşı karşıya geldiği piyasalar olarak da tanımlanabilir. İçinde buldukları ekonominin gelişmişlik düzeyi finansal piyasaların yapısı ve işleyiş süreci üzerinde oldukça etkilidir. Ekonomik gelişmenin sağlanması paralelinde, tasarruflarda ve katılımcıların sayısında bir artış ve buna bağlı olarak finansal piyasalarda bir hareketlilik ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ekonomik gelişmesinitamamlamış ya da belli düzeye getirmiş ülkelerde, etkin ve aktif işleyen finansal piyasaların varlığından söz edilebilir

Finansal piyasaların rolü, büyük ölçüde finansal sistemin ekonomik yapı içindeki etkinliği ve önemi ile yakından ilişkilidir. Ekonomide değişik finansal piyasa türlerinden ve aynı zamanda bu piyasalar arasında sürekli bir etkileşimden söz edilebilir. Finansal sistem içinde vade, spekülasyon, fiyat farklılığı, rekabet koşulları ve asimetrik bilgi akışı dolayısıyla finansal piyasalar birbirine bağlıdır. Finansal piyasaların herhangi birinde ortaya çıkacak bir değişim, bütün bir finansal sistemi etkilemektedir. Finansal piyasalar, birbirine bağlı birçok alt pazardan oluşan bir pazarlar topluluğudur

ve değişik kıstaslara göre sınıflandırmak mümkündür. Ancak uygulamada bu piyasalar daha çok el değiştiren fonların sürelerine göre bir ayırıma tabi tutulmaktadır

Organize ve Organize Olmayan Piyasalar

Organize Finansal Piyasalar: Alıcı ve satıcıları resmi olarak belirlenmiş fiziksel alanlarda buluşturan, işlemlerin oluşması için belli kurum ve kuruluşların denetimi ve gözetimine tabi olan ve işleyişe ilişkin kendine özgü kuralları olan piyasalar olarak tanımlanır. Bu piyasalarda alım satım koşulları, işlem yapacak olanların nitelikleri, işlem zamanı ve yeri gibi çeşitli özellikler belli standartlara bağlanmıştır.

Organize Olmayan Finansal Piyasalar: Bu piyasalar tezgâh üstü piyasalar (Over-The Counter Markets) olarak da bilinmektedir. Yasal ve idari olarak belirlenmiş kuralları olmayan, fiziki ve resmi olarak belirlenmiş bir mekânı bulunmayan, organize piyasa dışında kalan alım ve satım işlemlerinin gerçekleştiği, ilgili kurum ve kuruluşların denetim ve gözetiminden uzak piyasalar olarak tanımlanabilir.

Para ve Sermaye Piyasaları

Para Piyasaları: Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Bu piyasanın tipik özelliği kısa vadeli (genellikle bir yıldan kısa vadeli) fonlardan oluşan bir piyasa olmasıdır. Para piyasalarından sağlanan fonlar kredi olarak işletmelerin döner varlıklarının finansmanında kullanılır. Piyasanın kaynaklarını tasarruf sahiplerinin birikimleri ve genellikle bankalardaki çeşitli mevduatlar oluşturur. Bu piyasalarda kambiyo senetleri, hazine bonosu, mevduat sertifikası, varlığa dayalı menkul kıymetler, banka kabulü gibi araçlar işlem görmektedir. Para piyasası araçları likiditesi yüksek olan araçlardır. Aynı zamanda vadelerin kısa olması nedeniyle alınıp satılan araçların arz fiyatlarında fazla dalgalanmalar olmaz. Dolayısıyla para piyasası araçlarının riski nispeten daha düşüktür.

Sermaye Piyasaları: Orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalara sermaye piyasaları adı verilir. Genel olarak sermaye piyasası işlemleri hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerlerin alım satımını içermektedir. Bu piyasanın tipik ve para piyasasından ayrıldığı en belirleyici özelliği orta ve uzun vadeli fonlardan oluşmasıdır. İşletmeler para piyasalarına genellikle işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak üzere başvururken, sermaye piyasasına uzun vadeli yatırım projelerini finanse etmek ve sermayelerini artırmak amacıyla başvururlar. Sermaye piyasaları şirketlerin kaynak yetersizliklerinin çözümüne, hisse senedi ve tahvillerinin kolayca pazarlanmasına yardımcı olurken, aynı zamanda mülkiyeti yaygınlaştırmakta ve küçük tasarruf sahiplerine cazip gelir imkânları sağlamaktadır.

Birincil ve İkincil Piyasalar

Finansal piyasalar, işlem gören araçların piyasalara ilk defa sürülmüş olup olmamalarına göre, birincil ve ikincil piyasalar olarak sınıflandırılmaktadır.

Birincil Piyasalar: İlk kez dolaşıma çıkan finansal araçların işlem gördüğü piyasalar birincil piyasalar olarak adlandırılır. Bu piyasalarda işletmeler, hisse senedi ve tahvil ihraç etmek suretiyle fon fazlası olanlardan fon toplamaktadırlar. Dolayısıyla bu piyasalar tasarrufların yatırımlara kanalize edildiği piyasalar olmaktadır. Bu bağlamda örneğin sermaye piyasasının fonları yatırımlara aktarma fonksiyonu daha çok birincil piyasalarda gerçekleşmektedir.

İkincil Piyasalar: Daha önceden ihraç edilmiş menkul kıymetlerin el değiştirdiği, yatırımcılar tarafından tekrar tekrar alınıp satıldığı piyasalara ikincil piyasalar denir. Menkul kıymetleri birincil piyasalardan alanlar, bunları tekrar paraya çevirmek istediklerinde, hisse senetlerinde hiçbir zaman, tahvillerde ise vadesinden önce ihraç edenlere başvuramazlar. İkincil piyasalar bu durumdaki menkul kıymetlerin nakte dönüşümünü gerçekleştiren yani likiditesini sağlayan piyasalardır. İkincil piyasalar, menkul değerlerin likiditesini ve pazarlanabilme imkânını arttırarak birincil piyasaya talep yaratır ve

onun gelişmesine katkı sağlar. İkincil piyasanın bu temel fonksiyonunu yerine getirememesi durumunda, birincil piyasa bundan olumsuz etkilenmekte ve fonların yatırımlara aktarılması işlevi zorlaşmaktadır.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız 

<https://www.kolaysinavlar.com/finansal-ekonomi-ady212u?search=%C4%B0KT405U>